

PATRIMONI FLORA // Gabriel Mercadal > TEXT // Joan Font > FOTOGRAFIA

La ginesta linifòlia

La ginesta de les Gavarres i de l'Ardenya és una planta rara, que a Catalunya només creix en aquest sector de la serralada Litoral.

La ginesta linifòlia és un arbust de la família de les papilionàcies que en el nostre país viu, exclusivament, en el massís de les Gavarres i en el de l'Ardenya. És, doncs, una d'aquestes plantes rares que poblen les àrees litorals de les nostres muntanyes silíciques.

La ginesta de les Gavarres i de l'Ardenya és un arbust perenne, que fa de 0,5 a 2 m d'alçària i sense espines. Té les fulles trifoliades, estretes (d'1 a 5 mm) i allargades (de 8 a 30 mm), amb la cara superior verda i la inferior platejada i recoberta de pèls sedosos. Floreix a la primavera, des del març al juny, amb unes flors d'un groc viu d'uns 2 cm de llarg que s'agrupen fent ramells de 3 a 18 flors a l'extremitat de les branques. El fruit és sec, del tipus llegum (amb 2 o 3 llavors), espessament pelut i amb una llargada que oscil·la entre els 13 i els 21 mm.

Científicament es coneix com a *Genista linifolia* L. subsp. *linifolia* o també com a *Teline linifolia* (L.) Webb et Berth i, encara, antigament, com a *Cytisus linifolius* (L.) Lam. Alguns autors fan derivar el nom ginesta del llatí *genista*, nom emprat pels romans per designar diverses ginesteres arbustives com la pròpia ginesta vera (*Spartium junceum*), la ginesta de tintorers (*Genista tinctoria*) o la ginesta de Montpeller (*Genista monspessulana*), una altra papilionàcia rara a Catalunya però força abundant a les

Gavarres i a l'Ardenya. En canvi, d'altres autors consideren que prové del cèltic *gen* que significa petit arbust, forma vital de la majoria de les ginestes. En tot cas, sigui quina sigui l'etimologia correcta del gènere, sempre es fa referència a un petit arbust, probablement a una ginesta. Pel que fa a linifolia prové del llatí *linum*, lli, i *folium*, fulla, és a dir amb fulles de lli. Per tant, la significació del nom vindria a ser 'el petit arbust amb les fulles com les del lli', ja que aquestes són llargues i estretes i prenen una certa retirada a les del llinet. Justament, per aquest motiu, els francesos l'anomenen col·loquialment *gênet* a *feuilles de lin*.

Distribució i ecologia. La ginesta linifòlia és una planta que només creix, de manera natural, en alguns indrets de la Mediterrània occidental i a les Illes Canàries: Andalusia, Provença, nord-oest d'Algèria i nord-oest del

Marroc. També s'ha introduït com a planta ornamental o enriquidora de sòls pobres al nord-oest d'Itàlia, a Còrsega, a Austràlia, a Nova Zelanda i a Califòrnia, sempre en localitats amb un clima mediterrani o temperat. Als Països Catalans, només creix en alguns punts de l'illa de Menorca i en les àrees més temperades del sector comprès entre Blanes i Palafrugell de la serralada Litoral. A les Gavarres i a l'Ardenya, la podem trobar en tota la banda de marina fins força endins del massís de les Gavarres, en vessants exposats al solell (prop de Montnegre). És, per tant, una espècie termòfila, és a dir a la qual agraden els llocs càlids i tolera malament el fred de l'hivern. La distribució tan reduïda d'aquesta planta a Europa i a Catalunya ha propiciat que els companys del jardí botànic Mar i Murtra de Blanes s'hagin apropiat de l'origen d'aquesta planta i l'anomenin, de cara al públic, la ginesta de Blanes.

La ginesta linifòlia està perfectament adaptada a viure a les suredes (*Quercus suber*) i a les pinedes seques (*Pinus pinea* i *Pinus pinaster*) de les Gavarres i de l'Ardenya. De fet, s'estima més els indrets assolellats i oberts, ja que quan el bosc es fa dens i els arbres fan massa ombra desapareix. Per això, sol ser més abundant en els matollars medi-

Planta de ginesta linifòlia.

← Protegida a Catalunya i invasora a Califòrnia

Tal i com hem escrit, la ginesta linifòlia és una planta molt rara a Catalunya i a la resta de la Mediterrània occidental i, per aquest motiu, a la segona meitat del segle XX, va ser protegida a Catalunya i a l'Estat francès. Però tal i com passa a casa nostra amb algunes espècies foranes, que colonitzen els nostres hàbitats, la ginesta de les Gavarres s'ha naturalitzat en altres indrets del món d'on no és originària. La seva expansió no ha estat pas fortuïta, sinó que ha estat provocada per l'home que, des de temps ençà, ha sabut valorar la seva bellesa i la seva capacitat per viure en ambients pobres i secs.

El magnífic port que pren aquesta ginestera un cop està en plena floració ha fet que des de finals del segle XIX hagi estat utilitzada com a planta ornamental, principalment a l'estat francès. Les flors grogues d'aquesta planta que s'assemblen a una papallona, i per aquesta raó reben el nom de flors papilionades (d'aquí també prové el nom de la família de les papilionàcies), presenten una forma ben singular i atractiva. Les flors papilionades tenen 5 pètals que es disposen de manera particular: un és més gran que els altres quatre i es troba a la part de dalt de la flor, l'estendard, mentre que dos se situen als costats, les ales, i els dos restants a la part inferior, de manera que la flor pren, més o menys, forma de papallona. El disseny i el groc viu de les seves flors combinat amb el color verd platejat de les seves fulles i el lleuger aroma de ginesta que desprèn la planta han fet, doncs, que alguns viviers especialitzats l'hagin comercialitzada.

D'altra banda, aquesta espècie, com totes les ginestes, és una lleguminosa (nom amb què també es coneix aquesta família), és a dir fa fruits en llegum, un fruit semblant al de les mongetes, les faves o els pèsols, totes plantes de la família de les lleguminoses. Aquesta família s'associa a uns bacteris que tenen la capacitat de fixar nitrogen atmosfèric, aprofitant-se així d'aquest recurs tan important per al creixement.

La importància ecològica de la simbiosi entre lleguminoses i bacteris rau en l'enriquiment en nitrogen de la terra dels llocs on viuen, fet que permet que d'altres plantes també se n'aprofitin. Per aquest motiu i per l'anterior (l'ornamental), aquesta ginestera des de fa una colla d'anys es produeix en alguns centres de jardineria d'arreu del món (a Catalunya també) com a planta ornamental i com a planta idònia per recuperar espais degradats, com ara marges de carreteres, abocadors... La producció d'aquesta planta a Catalunya és molt important ja que permet reforçar les poblacions del país debilitades per l'home a partir de plantes originàries de casa nostra. Però la introducció que han fet alguns viviers internacionals de plantes cap a localitats de fora de la seva àrea de distribució natural ha permès que en algunes regions del món s'hagi naturalitzat, com a Itàlia, Austràlia, Nova Zelanda o els Estats Units. A Califòrnia, actualment, és considerada una espècie invasora ja que ocupa l'espai d'altres plantes pròpies d'aquella regió i modifica, alhora, l'estructura d'algunes comunitats vegetals californianes 🌱 GABRIEL MERCADAL.

terranis i en els espais oberts, com ara les brolles de bruc boal (*Erica arborea*) i estepa borrera (*Cistus salviifolius*), de bruc d'escombres (*Erica scoparia*) i mòdega (*Cistus monspeliensis*), els marges de camins, els solars abandonats d'urbanitzacions i vora les torres elèctriques. Les espècies acompanyants més habituals són la gatosa (*Ulex parviflorus*), el caps d'ase (*Lavandula stoechas*) o el marfull (*Viburnum tinus*). Fins i tot, pot estar al costat de l'escriuidor (*Adenocarpus telonensis*), una altra papilionàcia que creix a les Gavarres i que també és molt rara a Catalunya i a Europa.

Protecció i amenaces. La distribució tan exclusiva d'aquest arbust al món ha propiciat que en alguns indrets de la Mediterrània occidental com a l'estat francès o a casa nostra s'hagi protegit. A Catalunya, està prohibida la seva destrucció i el seu desarrelament a l'interior de l'Espai d'Interès Natural de les Gavarres i a l'Ardenya.

Aquesta ginestera està molt ben adaptada al clima mediterrani i tant pot germinar com rebrotar per reproduir-se. El foc no l'elimina, perquè pot germinar, però les estassades massa periòdiques poden arribar a ser-li una amenaça greu ja que la planta triga uns anys a tornar a ser adulta. A més, les màquines que desbrossen amb cadenes malmeten molt les plantes i els provoquen un fort estrès. Un altre factor que pot comportar-ne la reducció de les poblacions és el progressiu tancament del bosc i la pèrdua d'espais oberts. Per tant, per una banda, caldria evitar les estassades massa freqüents i, per l'altra, caldria estassar selectivament algunes brolles per evitar que es tanquin del tot 🌱